

Науменко Н.С. Вшанування пам'яті великого Кобзаря у вітчизняних наукових установах та педагогічних інститутах (40-50-ті роки ХХ століття)/ Дмитро Кравченко, Наталія Науменко // «Постать Тараса Шевченка у світовому й національному культурологічному контексті»: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. за заг. ред. М.І. Степаненка, Л.М. Кравченко – Полтава: видавець Шевченко Р.В., 2014. – С. 111-113

**ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ У ВІТЧИЗНЯНИХ
НАУКОВИХ УСТАНОВАХ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ ІНСТИТУТАХ
(40-50-ті РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)**

Дмитро Кравченко

Наталія Науменко

Історія вшанування пам'яті великого Кобзаря невіддільна від історії духовного життя України, адже Шевченко для українців ніколи не був тільки пересічним поетом. Передусім, він уособлював у собі силу й енергію українського народу, його спроможність до боротьби й утвердження серед інших. І навіть у роки гітлерівської окупації народні традиції вшанування пам'яті Т. Шевченка не були забутими у наукових та педагогічних інститутах України.

У роки Великої вітчизняної війни Інститут історії України було реорганізований в інститут суспільних наук; до середини 1942 р. до його складу входили відділи: економіки, історії й археології, мовознавства, історії літератури, фольклору, художньої літератури, музичного мистецтва, образотворчого мистецтва [4, с. 29]. У цей час значна частина науковців брала участь у розробленні комплексної гуманітарної проблематики та підготувала низку праць з історії української культури (статті П. Тичини, В. Заболотного, І. Кочерги, К. Трохименка, Г. Верьовки та ін.). У світ вийшла колективна праця «Історія української культури» (редколегія: М. Рильський,

С. Маслов, К. Гуслистий), у якій наводилася коротка характеристика складових української культури: мови, науки, освіти, літератури, друку, фольклору, театру, музики, архітектури, живопису. Велася пошукова робота зі збирання матеріалів про Велику Вітчизняну війну, частина яких вже була надрукованою. Було видано низку робіт з історії слов'янських народів, їхньої культури, боротьби з іноземними загарбниками [4, с. 31-32].

За три роки перебування в окупації Інститутом історії України було проведено тематичні сесії:

- 8 серпня 1942 р. – сесія, присвячена Богданові Хмельницькому у зв'язку з 285-ю річницею з дня його смерті;
- 13 грудня 1942 р. – сесія, присвячена Г. Сковороді в зв'язку з 220-ю річницею з дня його народження;
- 9-10 березня 1943 р. – сесія, присвячена Т. Шевченкові (в рамках Шевченківських днів 1943 р.);
- 1 листопада 1943 р. – сесія, присвячена Києву у зв'язку з його визволенням від німецько-фашистських загарбників;
- 2 лютого 1944 р. – сесія, присвячена 290-й річниці приєднання України до Росії;
- 9-10 березня 1944 р. – сесія, присвячена Т. Шевченкові (Шевченківські дні 1944 р.) [4, с. 34].

У роки відбудови було видано колективні монографії «Історія філософії» та «Розвиток суспільної і філософської думки на Україні в другій половині XIX ст.», у яких було висвітлено суспільно-політичні погляди Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, М. Коцюбинського, проте варто зазначити те, що авторів звинувачували в тому, що вони «не показали дійсний зв'язок російської передової філософської думки з українською», пише у постанові ЦК КП(б)У Г. Александрова, в липні 1948 р [3, с. 17].

У повоєнні роки у педагогічних інститутах України склалася досить чітка система наукової роботи студентів. На факультетах працювали студентські наукові гуртки, для підведення підсумків роботи цих гуртків

щорічно стали проводитися загальноінститутські наукові конференції. Крім того, систематично працювали загальноінститутські гуртки «по оборонно-масовій роботі і гуртки художньої самодіяльності (хоровий, музичний, драматичний, художнього читання)». Студентські наукові конференції проходили «на високому рівні» за активної участі всіх студентів факультету.

Так наприклад, у Полтавському педагогічному інституті науково-дослідницька робота студентів на історичному факультеті у 1949-1950 н.р. здійснювалася у двох наукових студентських гуртках: «Історії СРСР та УРСР» (16 студентів) та «Загальної історії» (13 студентів).

Науковий гурток історії СРСР та УРСР провів 6 занять. Загальною тематикою роботи гуртка були дослідження історичних поглядів революційних демократів: В. Белінського, М. Чернишевського, М. Добролюбова, О. Герцена, Т. Шевченка, І. Франка, питання історії м. Полтави та Полтавщини тощо. Науковий гурток загальної історії провів 4 заняття. В основі тематики роботи гуртка було дослідження історичного минулого та сучасного становища країн «народної демократії» – Болгарії, Польщі, Чехословаччини, Румунії і роль «великого російського народу» в історичному минулому та в побудові соціалізму в цих країнах [1].

Таким чином, упродовж означеного періоду попри складні обставини розвитку окреслилися тенденції збереження національних традицій вшанування пам'яті великого Кобзаря, які були започатковані різноплановими науковими пошуками Інституту історії України та організацією діяльності типових студентських наукових гуртків, тематика яких не оминула творчість Т. Шевченка як митця та революційного демократа, що позитивно вплинуло на процес збереження культурних традицій українського народу та знайшло своє відображення в сучасних тенденціях її розвитку.

Література:

1. Державний архів Полтавської області *Ф. Р-1507 Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка (1931-1999)* Оп. 1.

Спр. 242. Річні звіти про роботу факультетів за 1949/1950 навчальний рік, 56 арк.

2. Кравченко Д. М. Розвиток професійної підготовки вчителя історії у педагогічних інститутах України (1934-1958 рр.): дис ... канд. пед. наук зі спец.: 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Д. М. Кравченко; Полтавський нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава., 2013. – 263 с.

3. Сірук Н.М. Політичний контроль тоталітарної держави за культурно-науковою сферою України (друга половина 40-х – початок 50-х років ХХ ст.) / Н.М. Сірук. – автореф. дис ... канд. істор. наук зі спец. 07.00.01. – історія України. – Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, Ін-т народознавства НАН України. – Львів, 2008. – 23 с.

4. Славін Л. М. П'ять років роботи Бюро відділу суспільних наук АН УРСР (1939–1944) / Л. М. Славін // Вісті Академії Наук Української Радянської Соціалістичної республіки / Академія наук УРСР. – К., 1945. – Вип. 2–3. – С. 24–36.